

ІВАН КАРАБИЦЬ: ЕФЕКТ ПРИСУТНОСТІ
(інтерв'ю з М. Д. Копицею)

Копелюк Олег Олексійович – асистент-стажист кафедри фортепіано (творчий керівник – народна артистка України, професор, кандидат мистецтвознавства Веркіна Т. Б.) та викладач кафедри камерного ансамблю Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського.

Закінчив Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського (клас народної артистки, професора Веркіної Т. Б.)

Тема кандидатської дисертації «Композиторське мислення та інтерпретація фортепіанних творів Івана Карабиця» (під керівництвом доктора мистецтвознавства, професора Шаповалової Л. В.).

Лауреат міжнародних конкурсів піаністів, фортепіанних дуєтів та камерних ансамблів в Києві, Львові, Москві, Санкт-Петербурзі, Мадриді. Щороку виступає з симфонічним орестром, як соліст та ансамбліст з концертами в Україні, Польщі, Росії, Беларусі, Франції. Учасник багатьох міжнародних музичних фестивалей.

...Я був під магією таланту Івана Федоровича Карабиця.

І скажу вам, що це той випадок, коли підтверджуються слова, що хтось відходить за межу, а справа його живе. Це справжня валютна духовна вартість. Неперехідна, не на один день писана...

Борис Олійник

На сьогоднішній день існує небагато статей, котрі присвячені класику української музики другої половини ХХ століття Івану Федоровичу Карабицю. Найбільш повним зібранням матеріалів про геніального Митця і чудову людину є збірник статей Наукового вісника НМАУ ім. П. І. Чайковського «Vivere memento», присвячений

Івану Федоровичу. Колеги, друзі, вчителі, просто творчі особистості з великим бажанням та відчуттям боргу перед цією надзвичайно талановитою людиною відгукнулися до написання спогадів про нього. Ці спогади писалися очевидцями – людьми, які знали Івана Карабиця і власними очима бачили та атмосферу, що панувала навколо життєтворчих справ Майстра. Однак, на мій погляд, ця збірка не може претендувати на всебічність розкриття того світу, в якому жив Іван Федорович та остаточну визначеність того місця в світі музики, яке він посідав і посідає в музичній українській культурі сьогодення.

Метою запропонованої статті є аналіз особистості митця – народного артиста України Івана Федоровича Карабиця в аспекті впливу на формування його художньої свідомості різних світоглядних чинників (серед яких відокремлюються рід, сім'я, земля, композиторська школа, розуміння своїх професійних обов'язків, патріотичні ідеї, тип мислення).

Матеріалом статті слугує інтерв'ю з доктором мистецтвознавства, професором Національної академії музики ім. П. І. Чайковського, вдовою композитора **Мар'яною Давидівною Копицею-Карабиць**.

Поштовхом для написання статті стало знайомство її автора з одним із кращих фортепіанних опусів митця – Другим фортепіанним концертом, після прем'єри якого виникло бажання дослідити творчість композитора як цілісну художню систему. Відома максима «стиль є людина» (Ж. Бюфон) потребує з'ясування особистісних, світоглядних настановок митця та історико-культурного контексту, який відбиває його творчість.

Молоде покоління виконавців, яке не було живим свідком життєдіяльності видатної людини, українського композитора, має зацікавленість щодо соціокультурних процесів та дружньо-професійної аури, в якій жив Іван Федорович.

– Шановна Мар'яно Давидівно! Дозвольте почати з такого запитання. Яким було кредо композитора Івана Карабиця?

М. Д.: «Він був людиною, яка вважала, що композиторська робота – це така ж сама робота, як будь-яка інша. Композитор має бути і ремісником, і професіоналом у всіх можливих жанрових та стильових амплуа. В цьому відношенні він поклонявся та дуже шанував Родіона Щедрина, Андрія Ешпая. Казав, що то є композитори, які

в рівній мірі можуть написати і звичайну естрадну пісню, і джазову композицію в будь-якій формі, і симфонію й оперу.

За його життя був інший приклад художника – Валентин Сильвестров. Безумовно, Валентин – надзвичайно визначна та взірцева фігура. У нього є свій власний шлях, тобто він сам обирає ті жанри, в яких хоче творити. Тож є певні жанри, шляхи, які він не сприймає...

Сильвестров був другом Івана зі студентських років. Після смерті Б. Лятошинського учні його класу особливо зблизились. Всі часто збирались на квартирі В. Сильвестрова, де слухали музику, розмислювали над нею, сперечались про шляхи музичних процесів, тощо. Такі елітні розмови могли продовжуватись будь-де. Ніколи не забуду той день, коли в нас було весілля. Сильвестров з дружиною були запрошені, як свідки. Весілля було достатньо скромним – ніяких ресторанів та дорогих весільних атрибутів. Поставили столи літерою П – відсвяткували в нашій квартирі. В закуточку біля правого вікна присіли Іван Федорович та Валентин Васильович. В атмосфері свята, коли небагаточисленні гості розважались, співали, танцювали, ці двоє весь час розмовляли та обговорювали якісь музичні проблеми.

Дружина Сильвестрова мені каже: «Подивись туди в закуточок... ти вибрала собі дуже тяжку спеціальність – бути дружиною композитора. Це дуже не просто! Ти маєш його розуміти, постійно допомагати. Ти повинна йому пробачати, ніколи не диктувати, не *«лізти в душу»*, створювати для нього необхідну ауру для праці. Це дуже важко! Запам'ятай: таким буде ваше життя – він буде займатися творчістю. Не відволікай його: роби все, живи для нього!».

Я в якійсь мірі боялась, що для цього маю, як то кажуть, «своє життя покласти». І, чесно кажучи, не була готова до цього. Але тут Іван Федорович зіграв свою роль, оскільки не заважав моєму самовизначенню. Він розумів, що не має права бути егоїстом, і віднімати у мене можливість робити те, що я хочу або можу. Я безмежно вдячна Івану Федоровичу за те, що він зумів підставити плече, зумів адекватно відреагувати на те, що мені було потрібно. Бували такі моменти, коли мені потрібно було написати об'ємний текст дисертації, то він забирав маленького сина Кирила, виїжджав до будинку творчості композиторів Ворзеля (тоді в нас не було своєї дачі) та казав: «Я побуду з сином, візьму його на якийсь час у Дім творчості, що у Ворзелі, а ти

спокійно собі пиши». Тож він знаходив час для чогось такого, щоб мені самій якось допомогти. Він з великою повагою відносився до людей». Думаю, без особливої аури домашнього затишку композитор не може повністю реалізуватися. Як важливо бути у себе вдома, вміти увійти в свою якусь стихію, сказати щось важливе у своєму творі...

– *Мар'яно Давидівно, я неодноразово чув, що «Київ-Мюзік-Фест» з кожним роком втрачає своєї значущості та творчої актуальності, а київська публіка й зовсім каже про «вимирання фестивалю». Що Ви можете сказати про дітище Івана Федоровича в умовах сьогоденнішнього дня?*

М. Д.: «Я впевнено можу відзначити, що такої ситуації не було б, якщо б з нами поруч був Іван Федорович».

– *Чи підхопили національну ідею та мету сьогоденнішні арт-директори фестивалів «Київ-Мюзік-Фест», «Літні музичні вечори», конкурс піаністів пам'яті В. Горовиця, які створив та заснував саме Карабиць?*

М. Д.: «Дуже важке питання. Декілька років після смерті Івана Федоровича цей фестиваль ще утримував свій статус та тримався на творчій аури минулих Мюзік-Фестів. Кожна людина має паспорт, також і кожний фестиваль має свою емблему, позивну ідею та традиції, що склалися. Була така велика емблема – скрипковий ключ, в якому був закладений весь світ, глобус – котру вони з В. Симоненко замовили. Вони з багатьма художниками шукали цю ідею, яка визначала українську музику в суспільному консенсусі. Ця ідея стала провідною на перших фестивалях, за що його дуже лайали: “Україна надає гроші, а ми повинні виконувати твори американських композиторів? Нехай самі їх у себе і виконують”. Йому коштувало багато зусиль довести те, що, перш за все, слід показати українцям стан розвитку світової музичної культури, щоб потім світ дізнався про Україну.

Пам'ятається момент, коли закінчувався останній концерт Фесту, до Карабиця підходять журналісти та питають: “Коли Ви почнете займатися наступним Фестом?” Він відповів: “Завтра”. Й дійсно, вже наступного дня в нього був полінійаний на 7 діб ватман – від суботи до суботи. Для нього це було як партитура. Потрібно було бачити, як він цікаво експериментував з програмами. Одного разу він зробив програму фестивалю “Ультрасучасна та традиційна музика”, стверджуюч

чи, що в кожній сфері є щось цікаве для однієї і іншої сторони. Нехай для себе слухачі це почують, щось зрозуміють... Дивився, яка публіка слухає, реагує.

Він мав унікальний талант організатора, міг побудувати драматургію кожного свого фестивалю. Ось, наприклад, перший фестиваль для всіх нас був просто відкриттям, коли Іван відкрив Україні композиторів українського походження, які живуть закордоном. До нас приїхали Вірко Балей з Америки, Маріан Кузак (французький композитор українського походження), Лариса Кузьменко, Анатолій Мірошник з Австралії та багато інших. Потім ця "хвиля" стала традиційною. І він почав набирати на Фест потужних фігур, скажемо, світового масштабу».

– Які були перші кроки життя конкурсу В. Горовиця?

М. Д. : «Скільки він присвятив часу та зусиль конкурсу піаністів пам'яті В. Горовиця?! Якщо б не він, конкурсу на Україні такого масштабу не було. Юра Зільберман – прекрасний менеджер, але він не зміг би підняти його на перших порах. Іван дав сильний життєвий поштовх конкурсу. Він надав ім'я та славу конкурсу».

– Мар'яно Давидівно, як Ви вважаєте, Іван Федорович в музиці був ліриком, філософом, або драматургом – режисером інструментальної форми?

М. Д.: «На мій погляд, не слід ці поняття розмежовувати: тут все у взаємодії. Якщо композитор не вміє мислити, який же з нього тоді композитор? Бувають такі випадки, коли емоційне начало превалює над раціональною, і навпаки. Навіть у своїх учнях Іван Федорович розвивав, насамперед, відчуття музики, музикальність. Є композитори, які мислять конструктивно, раціонально. Але в їх творах ми, нажаль, не знайдемо душі, рефлексивної демонстрації тематизму. На мою думку, завжди має бути баланс між глибиною емоції та раціональним побудуванням твору».

– Я не помилюсь, якщо скажу, що Іван Федорович був художником об'єктивного типу з багатогранною картиною світу?

М. Д.: «Авжеж, кожна талановита та масштабна людина має свою окрему картину світу... Згадую: був теплий літній київський вечір, наступного дня ми виїжджали відпочивати до Криму. Галина Єрмакова згадує, в цей вечір Іван сказав, що не хоче їхати до Криму. Вона спитала в нього навіщо тоді він діставав путівки? Він якось розчаровано на

неї подивився і сказав лише одне: «Я гадав, ти пам'ятаєш Сковороду. Я колись дарував тобі клавір, прийди додому, подивись третю частину з концерту “Сад Божественних пісень”». Спочатку вона не надала цьому значення, а після Іванової смерті Галина згадала слова з Концерту: «...не хочу красных одеж...городов...чинов...», а одного хочу: «О дубрава! О свобода! В тебе я начал мудреть, моя природа, в тебе хочу и умереть...И умереть...». Ці слова і є свого роду картиною світу Карабиця, це неймовірна любов до життя. Він вже тоді начебто відчував, що йому недовго залишилось на цьому світі.

Якось сидючи за розмовою зі своїм великим другом Віктором Батюком, дипломатом, послом в Канаді, в Швейцарії представником ЮНЕСКО, вони згадували слова Григорія Савича, і на згадку випали такі слова: «Ось був чоловік, і сліда від нього...». Я тоді не придала цим словам значення, але вже тоді в нього були думки про сенс життя, високі матерії, про те, чим живеш, що ти залишиш після себе в цьому світі, які істини по життю стали важливими. Він постійно по-філософськи розмірковував. Композитор не може не мислити по-філософськи, не розмірковувати про Істини життя, не казати в своїй музиці про сенс Буття.

Нещодавно прочитала одну книгу, де знайшла висловлювання одного філософа: «В мистецтві є вічні цінності». Вони вічні. Вони вічні у Шекспіра, вони вічні у Бетховена, вони вічні у Шостаковича, вони будуть вічні і в XXI столітті. У кожному поколінні – це теми “соціум та людина”, “життя – смерть”, естетичне відношення до дійсності, світобачення, credo по відношенню до життя. Це кожний композитор вирішує по-своєму. У Бетховена – «обніміться, мільйони»; зовсім по-іншому показує це Моцарт і Шостакович, тому що кожний живе в своєму соціумі. Змінюється соціум, та ніколи не змінюються цінності та істини життя. Тому, якщо художник не підіймає цих тем, тоді який з нього художник? Тоді він не буде цікавим ні тим людям, які знаходяться коло нього, ні іншим поколінням...

Кожна людина народжується в цьому світі і питає себе “навіщо? Що я залишу?”. Ось людина народжується, спочатку молода, радісно йде по життю, гадає, що їй жити вічно. А життя таке швидкоплинне... І якось вона починає обмірковувати: “Що ж зроблено?” Саме такі питання ставив перед собою Іван Федорович».

– Скажіть, будь-ласка, чи була обумовлена композиторська творчість Карабиця законами історичного часу радянської доби, в якій він жив?

М. Д.: «Абсолютно обумовлена. Патріотизм та любов до землі, матері, батька, дому – неодмінні цінності та істини його естетичного кредо. Живучи в своєму соціумі, він написав такі пісні, як “Комсомол” або “Доля моя”. Але, на жаль, ми жили та виховувались в тому часі та десь навіть вірили. Потім ця віра поступово згасала...

Він завжди вірив людям. Я пам’ятаю, хтось каже: «Іван, ти знаєш, там щось таке кажуть...». А він відповідав: «Нехай кажуть!». Він бачив ціль і йшов до неї. Ніякі зайві розмови такий цілеспрямованій особистості не заважали...

Колеги та друзі кажуть, що Ваня був кристально чистою та наївною в душі людиною... Була історія, коли Олександра Івановича Білаша хтось «накрутив» проти Вані. Один композитор-пісенник (нині вже покійний, ім’я не хочу називати), талановита, але не зовсім адекватна людина, написав «пасквіль» на Карабиця, з такими твердженнями, що Карабиць дуже погано ставиться до Комуністичної партії, буцімто змушує не писати пісні про комсомол та партію.

Але потрібно було знати Ваню, він був дуже коректною людиною від природи; і когось повчати – це не про Карабиця. Це були спроби реанімувати страшні психологічні тортури та ворожбу між колегами-композиторами, що нагадують рецидиви з історії Спілки композиторів 1948 року. Інтелігенцію зіштовхували, сварили її між собою. Івана кликали до керівного кабінету, показали здалеку якусь заяву-скаргу на нього. Ваня запропонував зробити собі ксерокопію, для того, щоб подати до суду, так як це брехня і надруга над особистістю. Після чого неясним чином цей загадковий лист зник безслідно. Таких історій з приниженням особистості у Спільці композиторів було досить багато.

– Я знаю, що Другий концерт для оркестру був висунений на здобуття державної премії. Іван Федорович переживав важкі часи, знаходячись в Спільці композиторів України. Деякі писали, що він неяскрава особистість, в своєму творчому арсеналі не має індивідуальної музичної мови. Мені здається, що цих людей з великою силою поглинала заздрість, чи не так?

М. Д.: «Так, був такий момент в житті Івана. І це дійсно була така собі звичайна «цехова» заздрість. Вона, на жаль, царювала багато років в спілці композиторів. Тоталітарна система була головною в ті часи, навіть коли Сталіна не стало, все одно ці ієрархічні сходинки були. Як це було? Він же не сам себе висунув на державну премію, просто його твір прозвучав на Кемеровському фестивалі. Туди в Кемерово поїхала потужна команда: Голова Спілки композиторів СРСР Т. Хренніков, А. Ешпай, А. Пахмутова, Р. Щедрін. І вони були вражені цим твором, його потужністю. Зібралось там правління спілки композиторів СРСР і висунули цей твір, як кращий на премію.

Коли про це дізнались в Києві, то написали лист, в якому було написано про «сіру особистість» Івана Карабиця. Що він, начебто, «пробивався» через когось. Через кого??? Ешпай? Щедріна? Буде Іван Федорович їх благодіяти про щось? Смішно це все було тоді. Він йшов під номером один, але цей лист зіграв свою роль. І йому не дали тієї премії. Премію отримав інший композитор, якого рекомендувала Україна. Ми дуже важко переживали цю кривду, і не тому що премія не отримана, а за зраду друзів і колег.

– *Що означало для Карабиця бути патріотом в творчості?*

М. Д.: «Патріотизм в творчості Івана Карабиця був абсолютно істинний. Він дійсно свято вірив, що у нього є такі фундаментальні істини в житті, це: моя земля, моє місто, мій дім, моя країна. Він був за національністю наполовину греком, та про цей, так би мовити, грецький ген в його сім'ї ніколи не згадувався, адже греки на теренах Донецької області жорстоко каралися радянською владою, розстрілювались, висилались. Його мама Олександра Іванівна заборонила навіть згадувати, що в них є якісь грецькі корені.

– *Це по лінії матусі Карабиць був греком?*

М. Д.: «Ні, по лінії батька. Матуся його батька (бабуся Івана) познайомилась колись з греком. В селі Ялта і зараз існує грецьке поселення. Там знаходяться греки, які знають прекрасно рідну мову, намагаються підтримувати всі грецькі традиції. У Київській консерваторії до 1995 року на кафедрі сольного співу працювала чудова оперна співачка Елла Акрітова, яка була родом з цього ж селища. Вона також намагалась мовчати про свій рід, бо її батько – грек – був репресований та розстріляний.

– *Карабиць коли-небудь відвідував Грецію?*

М. Д.: «Ніколи. Вже в кінці його життя, Кирило почав стверджувати: «Тату, а що це ти забуваєш своїх предків?» Дійсно, тоді до України прибув посол з Греції, який хотів налагодити культурні відношення і запросив нас на грецьке свято. І Іван Федорович почав думати про налагодження контактів українських митців з грецькими, але важка недуга не дозволила це реалізувати. Я думаю, що у світоспогляданні Івана Федоровича центральним був не стільки момент національного, скільки відчуття землі, одвічності життя, вміння її любити, що знайшло свої вираження в його музиці. Він був в цьому плані патріотичним, але абсолютно не показним. Він ніколи це не показував – це було природньо.

– *Мар'яно Давидівно, я читав Вашу статтю про Івана Федоровича в збірнику «Vivere temento». Ви написали, що Карабиць був закритий та самотній. Чому так?*

М. Д.: «Те, що ми завжди були коло нього, робило його безперечно щасливим. Але... будь-який художник в душі своїй самотній. Я вважаю, що і ти в своїй виконавській творчості сам на сам із собою. Коли залишаєшся наодинці зі своєю творчістю, стає дуже тяжко і здається, що ніхто не може допомогти».

– *Він любляв усамітнюватись?*

М. Д.: «Дуже! він це любляв. Але йому не завжди це вдавалось, тому що він поспішав жити. Розумів, що йому на цій Землі не так багато залишилось. Жив по секундах. Якщо я хотіла, щоб він щось зробив для дому, або пішов кудись, або зустрівся з кимось, у нього на столі завжди лежав довгий папірець. І на папірці він писав все по годинам та хвилинам. Він жив дуже чітко, по-німецьки. Вставав дуже рано – о п'ятій, або пів-на-п'яту. Поки ми спали, він вже 2–3 години щось створював. Писав, не граючи на роялі. Ми могли тільки-но скрізь сон чути декілька тихих звуків. Він чув рояль внутрішнім голосом».

– *Слухаючи музику Карабиця, думаєш, а чи він тяжів до визначеності стилю своєї творчості?*

М. Д.: «Час, в якому жив Іван Федорович, був полістилістичним. Але ніколи я від нього не чула якогось особистого стилістичного тяжіння. Композитори практично не аналізують власний стиль; тим паче не відводять окремо взятий твір до якоїсь стилістичної колонки. Бетховен ніколи не казав: «Я – класик». Або: «Мої останні твори вхо-

дять в епоху романтизму». Слід виходити з універсальності творчої манери композитора».

– *Який жанр був улюблений у митця?*

М. Д.: «Все ж таки оркестрова музика. Він обоожнював оркестр, умів талановито його почути. Навіть в фортепіанній музиці є оркестрова партитура. Сильною стороною композиторського таланту Івана було те, що він мислив оркестрово. І навіть коли він виконував свій Другий концерт для оркестру в Петербурзі, там відзначили: «Ось як оркестрово треба писати!»

– *Хто був для нього творчим орієнтиром композиторського формування?*

М. Д.: «В основному, його великий вчитель – Борис Миколайович Лятошинський. Хоча він 5 років навчався у Мирослава Скорика (на 4 і 5 курсах консерваторії, ще 3 роки навчання в аспірантурі), я не відчуваю в його творчості “скориковського” методу. Він залишався “вірним” Лятошинському».

– *Як трапилось, що Карабиць продовжив навчання у Мирослава Скорика?*

М. Д.: «...Іван провчився в консерваторії більше, ніж інші, оскільки його забрали в армію, під час Карибської кризи. Якщо б не цей заклик до армії, він би продовжив навчання у Б. Лятошинського... Коли Іван повернувся з армії, через рік у 1968 році Борис Миколайович пішов з життя».

– *Хто з композиторів був для Карабиця творчим орієнтиром?*

М. Д.: «Він обоожнював Стравінського, Малера, Шостаковича. Вивчив Одинадцятку симфонію Д. Шостаковича: вона для нього стала взірцем побудови масштабних оркестрових циклів, вмінням скористатися оригінальними засобами оркестрового письма, бачити програму, драматургію твору. Я думаю, що на його Першу симфонію “5 пісень про Україну” дуже вплинула саме ця симфонія. В музичний план він вносив знаки, символи... У ранній період творчості Іван дуже любив квартети Б. Бартока, вивчав їх».

– *Ви можете віднести Карабиця до когорти композиторів-шістдесятників?*

М. Д.: «Так. Думаю, його можна в якійсь мірі назвати композитором-молодшим шістдесятником, хоча він був трохи наступним за по-

коління Сильвестрова (якщо Валентин з 1937 р. народження, то Іван – 1945 р.). Все ж таки 8 років – велика різниця.

– *Чи грав Карабиць коли-небудь твори Б. Лятошинського? Чи аналізував його стилістичні впровадження?»*

М. Д.: «Так, Іван любив грати його ранню фортепіанну музику 20-х років. Він казав, що відчуває творчі зв'язки з “Відображеннями”, із Сонатою-баладою і прелюдіями. В роки служби в армії, Б. Лятошинський подарував йому рідкісні на той час ноти за те, що той добрався на якихось попутках, та йшов пішки з Остра (містечко між Черніговом та Києвом) у філармонію на його авторський концерт, присвячений 70-річчю з дня народження маестро. Хлопець відчував, що спізнюється, та пішов прямо через Дніпро. Коли Б. Лятошинський побачив його на концерті, сказав: “Ваня, Ви прийшли до мене на концерт і заслужили нагороду. Підемо до мене додому – я маю для Вас сюрприз”. Він подарував йому квартети Шенберга. Дуже любив і німецьку композиторську школу – Шенберга, Веберна. Але ніколи не був тим композитором, який міг захопитися, наприклад, нововіденською школою або якоюсь іншою. Він шукав лише те, що відповідало його еству. Він шукав себе – Свого слова!»

– *В одній статті М. Бялик пише, що в учнів Мирослава Скорика – Івана Карабиця та Євгена Станковича – в творчості переважає неконфліктний тип симфонізму. Слухаючи оркестрові твори Карабиця, я не можу дотримуватись такого визначення його симфонізму. А що на це скажете Ви?*

М. Д.: «Абсолютно згодна. При всієї моєї любові до М. Бялика як людини та прекрасного музикознавця, проте він мабуть все-таки не вслухався в музику Івана Федоровича (сміється). Дійсно, в творах Євгена Станковича та Івана Карабиця діє симфонізм конфліктного типу. Я тобі дарую диск (з трьома концертами для оркестру), записаний Кирило Карабицем (нашим сином) разом з Борнмутським симфонічним оркестром Великобританії. Ти послухаєш, і питання стосовно типу симфонізму, я думаю, не виникне».

– *Який темперамент мав Іван Федорович?*

М. Д.: «Дуже важко таку людину віднести до якоїсь конкретної колони... Іноді він був і ліриком, і філософом; любив розслабитися, але при цьому в житті він дуже мало радів... Часто він знаходився в якісь

думі, завжди були плани, проєкти. Наприклад, Іван Федорович задунав зробити фестиваль – “Київ-Мюзік-Фест” і виконати сто творів ста композиторів – це подвиг! І в нього це чудово вийшло.... Мозок у нього ніколи не відпочивав. Навіть коли я його умовляла поїхати кудись відпочити, це його неймовірно обтяжувало. Іноді мені здається, що якщо б я його хоч трошки не відволікала від постійної роботи, не умовляла поїхати на море, не дивлячись на всі його нехотіння, він ще б менше прожив... Він віддавався своїй роботі повністю. Працював з ранку до ночі, відпочиваючи лише лічені години на добу».

– Скажіть будь-ласка, звідки походить джазова імпровізаційність, яку я відчуваю в музичній драматургії Другого фортепіанного концерту Івана Карабиця?

М. Д.: «Якщо вважати імпровізацію наслідком музичного мислення, то ця сторона його таланту була, скажімо так, від Бога. Батьки в нього були звичайними, небагатими людьми, тому він, навчаючись у консерваторії, працював в ресторані готелю «Україна» (тоді він звався «Москва»). Там збиралися талановиті джазові музиканти. І в цьому колі чудових музикантів він виростав. Джаз був його любов'ю! В його прелюдіях можна знайти багато джазових впливів».

– А яким було літературне коло його зацікавлень?

М. Д.: «В нього було багато улюблених письменників та поетів. Дома були зібрані українська, російська та зарубіжна література в окремих шафах. Його можна було побачити і за читанням Оскара Уайльда, і філософських праць. Естетику Гартмана любив. Багато читав Івана Франка, Лесю Українку, Тараса Шевченка. Він любив таку поезію, в якій можна знайти філософське кредо, внутрішнє почуття. Протягом свого життя цитував Григорія Сковороду. Обожднював творчість Павла Тичини, особливо ранню. Створив декілька хорів на слова Тичини, які увійшли до складу ораторії-балету “Київські Фрески”».

– Аналізуючи творчість Івана Федоровича, важливо зазначити, що вся його творчість репрезентує любов до України, до рідної землі. Візьмемо навіть Першу симфонію «П'ять пісень про Україну» Карабиця. А націоналістичні ідеї були задіяні в творчості?

М. Д.: «Ніколи. Він зовсім в крайності не впадав. За знаком зодіаку він – козеріг, що означає – людина землі. Він ніколи не впускався до життєвих авантур. В цьому плані він був неймовірно прагматичною

людиною. Скажу навіть в житті був ratio, а в творчості – emotio. Саме в творчості він міг прислухатись до внутрішнього Я».

– *Це все доказує, що Карабиць був людиною дуже збалансованою.*

М. Д.: «Так. Навіть, коли йому приписували, що він пише про землю, Батьківщину, щоб похизуватись перед вищим начальством, він просто казав: “Щоб я цього більше не чув”. Просто він був так вихований своєю родиною. Він дуже любив свою маму, завжди жалів її. В його сім’ї були трагедії, якісь недомовки. Я думаю і обережності в цьому світі його навчила мама. Дитинство Вані було суворим, мама з села Ялта швидко забрала сім’ю, щоб нікого не арештували та не вбили, перевезла їх до шахтарського містечка Дзержинськ, який налічував 80 000 населення.

Дійсно, його особистість сформували певні соціальні умови. Життя було в Донбасі дуже важким. Навчався Іван Федорович в Артемівському музичному училищі, що нині з гордістю носить його ім’я. Його викладачка була ученицею Ф. Ліста. Як могли в Артемівську бути визначні музиканти? Тому що, з Петербурга намагалися “прибрати” цих людей, ось вони і боялись розстрілу й бігли хто-куди. Це був жахливий час. Ці інтелігентні люди і носії традицій вимушені були шукати собі поселення в маленьких містечках, де ховатися, щоб ще прожити спокійно. Зрозуміло, чому у Вані була дуже гарна фортепіанна школа».

– *Чи був Митець віруючою людиною?*

М. Д.: «Так, він був релігійною людиною, але ніколи цього не показував, не афішував. І коли всі почали “каятися” та писати на релігійну тематику, він говорив: “Так не можна робити! Це не істинний шлях, тому що Бог повинен бути в душі людини”».

– *Спасибі велике, Мар’яно Давидівно, за дуже цікаву бесіду. Я сподіваюся, що це не останнє наше з Вами спілкування.*

Наостанок наведемо думки Івана Федоровича Карабиця про сутність його професії: «Композитор – спеціальність дуже специфічна. Кожний композитор – шукач свого творчого методу... Композитор – це людина, яка повинна вміти робити все – написати музику до кінофільму, мультиплікації і в рівній мірі створити симфонію. З точки зору професійної майстерності і місії композитора, як художника, немає і не може бути такого жанру, котрий був би під заборонаю».

Зміст наведених роздумів І. Карабиця вважаємо не просто актуальним, але й провідницьким – таким, що містить істину на всі часи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «*Vivere temento*» (Пам'ятай про життя) [упор. М. Д. Копиця] // *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. — К., 2003. — Вип. 31. — 232 с.

КОПЕЛЮК О. ІВАН КАРАБИЦЬ: ЕФЕКТ ПРИСУТНОСТІ (інтерв'ю з М. Д. Копицею). Стаття присвячена творчій особистості та діяльності видатного українського композитора другої половини ХХ ст. І. Ф. Карабиця. На матеріалі інтерв'ю з М. Д. Копицею, у світлі історичних, педагогічних, естетичних та психологічних поглядів розкриваються творчі принципи та картина світу митця.

Ключові слова: кредо, мислення, сім'я, земля, школа, організатор, художник, композитор.

КОПЕЛЮК О. ІВАН КАРАБИЦЬ: ЭФФЕКТ ПРИСУТСТВИЯ (інтерв'ю з М. Д. Копицей). Стаття посвящена творческой личности и деятельности выдающегося украинского композитора второй половины ХХ ст. И. Ф. Карабица. На материале интервью с М. Д. Копицей, в свете исторических, педагогических, эстетических и психологических взглядов раскрываются творческие принципы и картина мира художника.

Ключевые слова: кредо, мышление, семья, земля, школа, организатор, художник, композитор.

KOPELYUK O. IVAN KARABYTS: THE FEELING OF PRESENCE (interview with M. Kopytsa). Article is devoted to the creative person and work of the outstanding Ukrainian music composer of the second part of the XX century – I. Karabyts. On interviews with M. Kopytsa and in the light of historical, educational, aesthetic and psychological visions disclosed creative principles and world view of the artist.

Key words: credo, thinking, family, land, school, organizer, artist, composer.